This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 8047.3.20

Harvard College Library

THE SLOVAK COLLECTION

GIFT OF

Archibald Cary Coolidge, Ph.D.

ASSISTANT PROFESSOR OF HISTORY

COLLECTED IN THE SUMMER OF 1901 BY

Leo Wiener

ASSISTANT PROFESSOR OF SLAVIC LITERATURE

Received September 23, 1901

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SLZY OSUDU.

BÁSNICKÉ PRVOTINY

CYRILLA GALLAY.

SVÄZOK I.

(Čistý výnos venovaný je v prospech základiny Sládkovičovho pomníku.)

V PRAHE.
NÁKLADOM VLASTNÍM.
1882.

Digitized by Google

Digitized by Google

SLZY OSUDU.

Digitized by Google

Harvard College Library,
Gift of
A. C. COOLIDGE,
Sept. 23, 1921.

~~Slav 8067.1~~
Slav 8047.3.20

Knihtlačarňa A. R. Lauermanna v Prahe.

Digitized by Google

SLZY OSUDU.

BÁSNICKÉ PRVOTINY

CYRILLA GALLAY.

SVÄZOK I.

V PRAHE.
NÁKLADOM VLASTNÍM.
1882.

Digitized by Google

Digitized by Google

OTCOVI NÁRODA

Dr. J. M. HURBANOVI

VÝRAZOM NEOHRANIČENEJ SVOJEJ ÚCTY

VENUJE

C. G.

Digitized by Google

I.

Digitized by Google

Digitized by Google

Prolog.

Ba často — často tak znovu sa budí
V ubitej krutým losom mojej hrudi:
Že mnohý — mnohý v púti žitia z ľudí
Nepoznal tiaž tej mrzkej sveta hrudy . . . .

Ha! — čo život ten? —
Púhy mam a sen! —

Ten deckom spiacim je v Šťasteny rukách:
Úsmev v tvári, veď nezná čo strasť žiale;
Mňa morí sen na drsnej losov skale:
A plačem zo sna — a lkám v svojich mukách!

Digitized by Google

Slzy osudu.

Bláhal som duše biednej manstva vo porobe,
Poslednia slza to už že oko mi rosí,
S ňou že odznely z mnohých pokonné ponosy:
Slza tá veď tiekla na lásky mojej hrobe!

A tu prilietla Vesna v plnej svojej zdobe:
Tá čo liek na perutiach zlatých svojím nosí, —
A ziera v mutný hľad môj jak o balzam prosí,
A hruď okrieva — jasá vústret spásy dobe.

Ja žil životˆ nový... A jaké dni to boly? —
Dni sobca, — čo sebe len — svojmu blahu žije,
Nedbajúc rany, ktorá rovne páli — bolí. —
— — — — — — — — — —
Ja ľúbil zas, — zas trpel v láske do pokona:
Lež tú zbil osud, — túto vrah divý zas bije:
A ťažko neslziť, keď v jarme rod môj stoná!

Digitized by Google

Dr. J. M. Hurbanovi.

»Boly ste v sláve, široké končiny;
Lež slávy palmu vyrval z hrsti iný . . .
A kto ju vyrval? — mlč srdce zvedavé,
Nejätri plameň v prsiach tajne vrúcich
A nepreklínaj — — — — — — —
Spokoj sa v slzách po tvári tekúcich;
Prejde to mračno, čo ti svetlo kryje,
A puk zakrytej slávy sa rozvije!«

Takhľa zezúfajme! —
Veď máme Mojžiša, — máme prorokov, —
Len tých poslúchajme!
Dosť, — hój dosť trpeli sme, — tisíc tomu rokov,
Čo na poli zrady padla sláva naša . . .
Hruď týraná vždy v krutom čo stoná
Bez útechy manstve Faraona, —
Čakajúc marne svojho Messiáša!

Digitized by Google

A v dobe tej, kde rod náš už i reptať sa bojí,
Vrah divý s nim vždy horšie nakladal,
Vtedy mu Bôh anjela-strážcu dal,
Aby cele nezhynul v tom boji. —

On hľa to! — ten muž, ktorý
Vidiac jak veriaceho krvou
Pohan napája zem, borí
Sa s nim, a čo biednou mrvou
Ním silným ramenom svojím zatriasa . . .
A ajhľa — divy! tamo všeľudstva mu spása
Vo plamennom zjavuje sa rúchu, — — —
A nemôž' veriť on vlastnému ni sluchu;
Slúcha veď, jak rečou svätou takto mu hovorí:
«Ťažko mi, keď v tisícerej biede zriem
Ľud svoj — čúvam ho upeť v jarme tyrana,
Nuž veď ho v dávnu otcom zasľúbenú zem, —
Tam uč ho v pokore vzývať svojho nebies Pána!»

A tak sa stalo, — —
Ľudskému čo umu nemožným sa zdalo:
Rozstúpily sa pyšné mora vlny, — —
A mohutným prúdom pochod ten sa vlní,
Až breh druhý zaplaví rodina tá celá:
Hospodinova veď nad ňou ruka bdela! —

Digitized by Google

Tys' to bol, čo — keď vypriahly boly smädom
Rty naše — čarovnou hoľou na ducha svojho bralo
Uderiac — vylúdils' dušiam prameň živý! . . .
Hój divúce divy! — — —
Ty kŕmils' nás úst svojích sladkým mädom,
Ty láskou objímals' nás, keď nebe nás šľahalo! . . .

Hľa v púšti sme! . . .
A hajno zmíj a hnusných zemeplazov
Otáča nás, — — —
Krev a živôt z tela nášho ssaje! —
My darmo nariekame nad vlastňou svojou zkazou,
Naše lkanie bez ozveny — je čo v púšti hlas, —
Nebe ním svoju kliatbu neodkľaje! . . .
A Ty čo? — Ty zpínaš k nemu zbožné svoje ruky,
By odvrátilo od nás bied tisícerých muky! — —
A hľa! — prelomils' nebesia, — —
K vrúcej prosbe Tvojej Bôh ucha naklonil —
A milosťou svojou sklonil
Sa k nám — dajúc vnuknutie Ti, —
Bys vztýčil spásy znak. — —
Hľa zázrak!
Čo v klin matky nežnej dobré deti
Umdlený v silnej viere podeň klesá
Ľuď ten, vzýva Ťa a plesá,
Bo verí v divy! — —
Verí, že mizne — hynie už vrah jeho divý!

Digitized by Google

Tys' to bol, čo v srdci láskou vzňatom
Nosiac nás dals' zákon boží nám,
V ňomžto skrytá je všeľudstva spása
A ktorý vraví: «Cti otca svojho i matku svoju,
Bys' tak vošiel k večnému pokoju!»
A čos' videl? — videls', jak mnohí koria sa
Pred zlatým teľaťom, —
Zpupne zavrhnúc pravého Boha chrám!

Hoj, trpké to ovocie zázračnej tak snahy!
No pevný duch Tvoj všetkému odolá —
A hŕstku verných vôkol seba volá:
Nech v hriechoch svojích tí len ostávajú nahí!

A zrakom roztúženým ziera duša Tvoja
V bájočnú ríšu, ňouž vanie voľnosti lahoda;
V ktorej jará šelestí vždy palma pokoja,
V nejžto na lásky trône bratská velie shoda. —

A slzou bôľnou hľa zrak sa Ti kalí,
Mrak žiaľu pevnú dušu Tvoju halí
A hruď k nebi v desnom zalká stenu:
«Či ešte i ja kročím v zem tú zasľúbenú?!»

Digitized by Google

A nebe nič — jakoby nežilo,
Mčí s tým, čo v svojej rade uložilo!
No a keby i tá bola
Jeho najsvätejšia vôľa,
Že schráňka ducha Tvojho prv v rum sa sossuje:
Nech darený je ním slovanský — šťastnější Jozue!

Digitized by Google

Môj žalm.

Až dokiaľ ľud svoj viesť budeš, Pane,
Po cestách príkrych potupy a hany? — —
Ľud Tvoj — môj ľúby rod svetom zaznaný
Kedy v rad Tvojích s' vyvolencov stane? — —

Vždy marne budú stonať rty ztrhané —
Prosiť balzamu v bok vrahom preklaný? . . .
Ach Bože svätý pre Kristove rany —
Kedy slzami už sýtiť s' prestane?!

Kedy zmĺknu rty utrhačov v smiechu:
«Hej! — kde je Bôh váš? — nechže vám spomôže!»
Triumfujúcich v nekalom úspechu? —

Ach, čuj, jak biedny v jarme ľud Tvoj stoná?
Čuj prosbu moju Sväto-svätý Bože:
Zhlaď vrahov naších — synov Babylona!

Digitized by Google

Duma.

Javorina moja
Javorinka sivá,
Hój o tebe neraz
Ztiesnená hruď sníva.

Hruď ztiesnená sníva
A plače — a stoná,
Keď z tvojích stráň zriem tie
Mrtvé brehy Hrona.

Hľa, — páčte k Váhu len —
Ach, zmiera mi duša, —
Jak v smútku putuje
Ta k hrobu Matúša!

Tam hľa dcéra jeho
Plynie k hradbám zticha,
K nim nežne sa túliac
«Nitra milá» — vzdychá.

Z sňažnej tvojej holy
Hľadím ta — ta dole
Zrakom kalným hen na
Rozhanovské pole.

Digitized by Google

Od západu desnú
Slúcham borin vravu:
Tie oplakávajú
Zas Veľkú Moravu.

V snách desných zídem doľ
Zpod tej tvojej holy,
A pri tom ma neraz
Hlavička zabolí:

Hlavička zabolí,
Srdce žiaľom puká,
A slza mi oko
K plaču len ponúka.

K plaču núka, keď zriem
Krásne tvoje svety,
V nevoly v nich žiť ti
Ujarmené deti.

Hoj, či rozbrieždi sa
Nad tvojím temenom? —
A či budú svojím
Ešte zvať sa menom?

Ach, krásne to svety
U tej tvojej päty:
Či sa rod jích už raz
Ku činu posvätí?!

Digitized by Google

Väzeň.

Rozhostil sa posvätný vôkol mier,
Na kľudný kraj tmavá noc sa kloní . . .
Nemé ticho, ni lístok nehne sa, —
I zbožného «Ave» zmĺkly stony. —

V tajnom tmavým údolím hovoru
Šumná vlna za vlnou sa valí, —
A nad riekou v sirých hradbách strmie
Čierna väža príkrom na úskalí. —

V pustom hrade mrtvé trôni ticho, —
Všetko vôkol už noc zmohla snivá;
Len vlnky čos' tajne šepotajú,
Čo rty devy, keď o láske sníva.

Jako úskok čiernymi pralesy
V mračnách túla sa luna blankytom,
A tajomne, uspalú mať svoju — zem,
Magickým ožiaruje svitom. —

Tmavým luna zastrená závojom,
V mračieň čierno rúcho noc sa halí . . .
Bila polnoc, — a temné jej zvuky
Sťaby len ston hrobový sa zdaly. —

Digitized by Google

Hlboká noc! — tu víchor zaskučí,
V hradbách kuvik svoje slávi plesy, — —
A žiaľny plač, a jak mrtvých lkanie
Tam z pod väže v pustý hluk sa vmiesi. —

Vyšla luna, a bľädé jej líce
Na zdi väže striebornú leje žiar . . . .
Okienkom sa vkradá úzkym jej svit, —
A zhliadne tam vyziablu väzňa tvár. —

V tmavej celi, krem lkania sám a sám
Leží starec, — rúcho rozodrané
Len zpoly už biedno kryje telo,
A z mutného oka slza kane. —

Neraz prešiel mrak dušou starcovou,
Čo mnohý už stretnul sa rok s rokom . . .
A väzeň lká, a volá o pomoc
Bez nádeje v' väzení hlbokom.

Ruka putom až na kosť prehnitá,
Tvár bľädého bľädšia luny svitu;
Ztrhané rty šeptajú v modlitbe,
A shaslý zrak ziera ta k blankytu. —

Rinčí reťaz, — klesne starca telo
V biedno lúžko z trocha ztuchlej slamy,
Lúžko vlastňou shnilé jeho slzou,
Čo kanie doň zžlklými lícami. —

Digitized by Google

Sväté ticho! len vĺn už jemný šum
Ponad rieky nesie sa hladinu . . .
Zmĺknul starec, jak by o niečom snil,
Až z bľadých rtov tiché slová plynú:

«Bože, kedy palmy zriem ratolesť,
Kedy storé minú moje muky? — —
Uzriem snáď rod svoj ešte svobodný? . . .
Bože . . .!» zpína vyschlé svoje ruky. —

V tmavej celi poodznel väzňa hlas —
A zronené srdce v bôľ sa halí;
Dúma snáď o zašlých dobách svojích,
Hlboky vzdych odumiera v dialy. —

Kmeť precítnul, — oknom ziera v nebe,
V prsiach svojích žiaľ a smútok tlumí;
Potom šedú popodvihne hlavu, —
A z' zvädlých rtov tichý šepot šumí:

«Svoboda! — ty zlaté slnko sveta,
Pre teba som niekdy ja tasil meč, — —
V pole chrabrou pokropené krvou
Pre teba som v divokú spiechal seč!»

«Po tebe jasnom, svetlo, túžil som, —
Ach a teraz vo tmavom lkám hrobe,
Že v obeť som život ti nosieval —
V putách úpim strašnej vo porobe!

Digitized by Google

«Kedy svitne — ach! rod môj, ti doba,
V nejž zaplašíš mdlobu čo ťa púta? —
Hój, kedy jho ztrasieš manstva z šije —
Kedy hnusné zdrtíš rabstva putá?!»

Vysilený pod tiažou reťazí
Zklesnul starec na potuchlú slamu,
A poslednia s' slovy tými nádej
Vo ztiesnených prsiach vyhasla mu. —

Za ťažký mrak zašla luna bľädá,
Krajom čierna noc sa rozostiera, —
I v celi tma — šta v duši vàzňovej,
Jak z čela si vysadlý pot ztiera.

Zmĺknul starec, a tíško zalká zas, —
Tu zklesnul zrak, — s ním hlava zpät klesla:
Duša jeho sladkými sny jatá
V iné svety tíško sa uniesla. —

Miznú mraky z rozrytého čela,
V rajskom sa snu usmieva starca ret;
Zdá s' že duša jeho zaletela
Do blažených mladosti časov zpät. —

Vidí vo snách jak pravda výťazí,
A prápor tmy jak v prachu sa topí . . .
A v tom — čo to? — jak uštknutý zmijou
Z biedneho sa razom lúžka vzchopí . . .

Digitized by Google

Od tmavých hôr zavznieva známy ruch . . .
Čuj! — to hesla svobody sladký zvuk! — —
Kľačí väzeň, a v dial napína sluch —
V okamžení zapomnel trápnych múk!

Z temných lesov tmy nočné sa tratia,
I z väzňovej miznú duše mraky, —
Z údolia sa šedá dvíha mlha:
Nová zora svitla nad oblaky. —

A jak slnko od čiernych vzchádza hôr,
Tak vzmáha sa čím dial lomoz zbraní;
Až ľudí dav, sťa by len ľúta zver
U väzovej zastaví sa brány. —

Ťažké mlaty na pevnú padajú,
Oceľ a spiež pustou hradbou jačí . . .
Hľa puká múr, — borí sa zhnilý trám, —
A ľud jasá čo mu hrdlo stačí! —

Kľačí väzeň a v tichej modlitbe
Vyschlé ruky zbožne k nebi zpína, —
Radosťou mu z oka slza kanie:
Bije rodu veď spásy hodina! . . .

Klesne mrtvý — — puklo slasťou srdce
Čo s rachotom brána sa rozletí, —
A svobodná z' svobodného tela
Duša jeho v svobody stán letí. —

— —

Digitized by Google

Nad mohylou Viléma Pauliny-Tótha

(† 1877 r. 6. mája.)

Ajhľa! v čierny šat matka Slávia
Za verným sa synom priodiala;
Vencí lásky nezvädlej ovíja
Hrob, prehorké nad nimž slzy liala.
Mati chudá, opustená mati,
Kedy ľúty osud zas navráti,
Oč zlostne tak biednu zlúpil teba? . . .
Lež neznám už čo vravím ani sám! — —
Hój nie oběťou On osudu — znám:
Bôh vzal si ho — k sebe v stány neba! —

Zalkaj Tatro, zalkaj nárkom žiaľnym,
Vzbuď Slovensko z desnej ním driemoty.
Zapej krajom hrobniu pieseň dialným:
Opustené — ach! že my siroty! — —
Odšiel Otec nás v zkušenia dobe,
On v svojom spí tíško si už hrobe,
Ktorý tak včas v údel jemu daný. — —
V tamtie večné On hľa stány spiecha,
Nádej naša, pomoc kde — útecha:
By pre naše balzam prosil rany! —

Digitized by Google

Hój kam spiechaš synku Slávy jarý —
V trudnej tejto kam odchádzaš dobe?!
Ach Otec náš složený na máry —
Chlúba naša vo tmavom hľa hrobe! —
Ój padnul rek! — kto viac zastane nás,
Keď umĺknul hromový Jeho hlas —
A tá chrabrá päsť sa už zavrela?
Ku komu — ach! ku komu pôjdeme,
Keď mrtvé už žehnané to temä,
Z nehož rada stokráť pošla vrelá?!

Hój blažená — blažená zem tá
Čo Ťa v lone sťa dieťa si kojí! . . .
Lež kto biednym nám — kto nahradí Ťa —
Strasti naše kto — ktože ukojí?
Kto malej sa vesla loďky chopí,
Ktorá už — už stratená sa topí
Na búrlivom žitia nášho mori! — —
Kto — proti nám ženúce sa davy
Vrahov divých — hój, kto — kto pristaví:
Tak spásy chrám ktože nám otvorí?!

Ach! pustý už — tak pustý nebies strop,
A žhavé slnce je chladnejšie zas! . . .
Najjasnejšia tá hviezda padla v hrob, —
A o jeden lúč bľadší slnka jas . . .

Digitized by Google

Zastonaly šumné Hrona vlny,
Z útrob Nitry bôľny vzdych sa vlní —
Dumný s dcérou Váh tíško zaplakal. —
Mlčí labuť — dopel pevec bodrý,
Plače za ním — plače Dunaj modrý,
U jehož vôd nad rodom svojím lkal! — —

Nuž spiže si — v sladkom spi pokoji —
Driemaj tíško Otče náš laskavý! — —.
Po vystalom odpočívaj boji —
Čo bojoval Si k oslave Slávy!
A pomni na deti svoje verné,
Krivdy v nebi odokri jich čierne —
Pros za voľnosť — matku blahorodú:
Snáď na prosby tie nebe precítne,
Dá dobrý Bôh, že konečne svitne
Deň vskriesenia Slovenskému rodu!

Digitized by Google

Opustená.

Za hory tíško ďaleké
Mesiačik sa kloní,
A z oka devy mutného
Slza sa vyroní.

V samote beznádejná jej
Bľadé líčko vlaží,
Ach — veď ju na tom svete už
Nič — nič viac neblaží.

Slzy úbohej padajú
Na tvár vyplakanú,
A z jej bľadého líčka zas
Tíško na hrob kanú.

Nie dávno, čo želela za
Svojou matkou milou,
Ach a už zase plače nad
Otcovou mohylou.

Nemá nikoho úbohá,
Kto by ju svojou zval,
Ój nemá — nemá biedna len
Opustenosť — a žiaľ!

Digitized by Google

Tam dobrý bračok jej leží, —
Tu sestrička malá, —
A ona tak opustená
V tom svete ostala.

Nemá už chúďa kam sa dieť,
Všade vlasť jej nová:
Ach ťažko je sirote žiť,
Ťažko bez domova! —

Žiadala by si snáď i smrť,
Lež načo hrob chváliť?
Keď nad jej mohylôčkou už
Nemá kto požialiť!

Nevyschne slza z oka viac
Devy opustenej,
Nevráti nikto pokoja
Jej duši ztiesnenej. —

Ach nik už utrpenie jej
Nik viac nezahojí,
Len Bôh keď ju tam v nebesiach
K anjelom pripojí!

Digitized by Google

K Bohu.

Bože veliký, mocný pane sveta,
Ty duše tajno-túžobné tušenie:
Daromne veľduch v mysli Ťa premieta,
Znať bytnosť Tvoju je marné túženie!

Najvyššie nebe, blankytu telesá,
Všetko to hlása moc pravice Tvojej;
Každý tvor prěd Tebou v prach zeme klesá,
Prosí o milosť biednej duši svojej. —

V priestranstve vzdušnom tvorov milióny
Prastvoriteľom mocným Teba zovú;
Pokorne sa Ti sbor cherubov kloní,
A spieva Ti vždy zbožne pieseň novú. —

Púhym slovom «buď» státisíce svetov
Mocne — jako nič v siedmych dňoch vytvoríš;
Ty vládneš s nimi jak Orkán so smeťou,
A pokynutím zase jich rozboríš!

Si pánom slnka, hviezd — neba chmúrneho,
Blesk hromu divý Ty vysielaš k zemi, —
Ty pokoríš vstek vĺn mora búrneho,
A zhubný víchor na pokyn Tvoj — nemý!

Digitized by Google

I ja korím sa predo trônom Tvojím,
Z prachu zeme k Tebe stvoritelu volám,
Na Tvojej otcovskej milosti stojím,
Len s Tebou večnej záhube odolám. —

Až keď sa duša z pút časných vymôže,
A cestu k Tebe túžobnú prekoná:
Potom konečne Sväto-svätý Bože
Jej vrucá túžba v Tebe sa dokoná! —

Digitized by Google

Osiralý hrob.

Hrob sossutý — — kto zná čí prach zkrýva? —
Hój, dávno snáď zabudnul už naň svet!
Je pustý tak, — nemý nahrobku ret —
Jehož temä čierny mach pokrýva. —

To pevca hrob! — V ňom o láske sníva,
A túži snáď k nevďačným svojím zpät . . .
Nevenčí hrob ten ni len malý kvet,
Ruža na ňom pozakvitla divá. —

Len večierkom vánok keď jemný vial:
Nad sirým ním v lkaní tichom zplače, —
Slzou ho len jarní zmáča príval. —

Nad hrobom tým, kde kľud večne dlieval,
V ruži stredu žialne malé vtáčä
Spieva, čo on ešte nedospieval. —

Digitized by Google

Skon rozorvanca.

Visí noc búrnou nad mora hladinou,
Zpenené vlny divo v brehy bijú . . .
Chtiac hroziť jím jich posledňou hodinou
V zápase vsteklom sťa hajno lvíc vyjú. —

S rachotom desným duní hrom za hromom
A rudým nebe bleskom vzňaté horí;
Zdá sa, že samo so strašným tým lomom
V mora bezodnú vo priepasť sa borí.

Zachvie v útrobách svojích sa Oceán, —
Snáď že už i sám hrúzy tej sa desí! — —
V tom blesk sa zkríži, — a zblkne mračieň stán,
A v divý ten lom desný zvuk sa vmiesi:

«Hah! — čo lietaš, ty zradný pekieľ sluha,
Jehož drzý zjav sväté temno ruší?! —
Abo obličaj tvoj tak rád sa rúha
V posledních stonoch vo tmách mrúcej duši?!»

Digitized by Google

A zmĺkly živly v tichom užasnutí,
Jak by váhaly či zúriť i ďalej . . . . .
Tu k brehu mora v divom sa prirúti
Chvatu — kto? — človek? — tieň duše zúfalej! —

Strašný biedneho dušu to sžiera cit,
Div v hĺbke svojej že ju nepohrobí! . . . .
Rád by už shasil i poslední blesku kmit,
By nezrel viac ni tieň svojej podoby! —

I noc žasne nad desným tým obrazom:
Vypleštené mu hrozbou oko horí,
Rúti sa k zemi, zas vzchopí sa razom,
A zkrvavené rty k žiaľbe otvorí:

«Vyvrheľ ľudstva — vždy kliatbou ztíhaný —
Blúdil som svetom bezo cti a mena, —
Na ztrhanom mi čele pečať hany —
Psanca zarudlý čo ľak vypálená.

«Od kolísky ja osudom týraný —
Súc plodom hriechu zvedenej matery,
Svedoctvom živým sám vlastnej jej hany —
V korysť dravej bol hodený som zveri. —

«Lež chvie sa mi pri slovách tých hrúzou ret:
Katanská ruka z jej klov ma vyrvala,
By ma tak biednu svetskej zloby obeť
Zase na pospas ľudským šelmám dala.

Digitized by Google

«Ja díval sa v svet temným duše okom,
Vo svet — v to šíro ľudských hriechov more . . .
Tak šiel deň za dňom, minul rok za rokom,
Až vyriastol som sťa to drevo v hore.

«A s vekom mojim riastla haňba moja,
Od všiad sa na mňa škľabila tvár tupá . . .
Ja hnal sa svetom hľadajúc pokoja:
Lež ľudská ma vždy znala najsť potupa.

«Pes psa nejie — len tie podlé sa zmyje
Hryzú čo svätého «ľudstva» nosia meno:
Brat krvou brata hriešnes' ruky myje:
No beda vám vy «jašterčie plemeno»!

«Beda vám krádcom mojho mi pokoja,
Je ešte moc čo sile vašej zdolá . . .
Bľadnite, traste sa, bo krivda moja
O strašnú pomstu k Bohu nebies volá!

«Bôh! — nebesia! — ha! — čo to za príšery?!
Tí to, z ničhž moja kliatba šla i zhuba? —
Nie! — Bôh láska bol, — lež niet ho viac, padol
Vražednou rukou kráľa Belzebuba!

«A hľa hynie svet morovou sťa ranou,
Pekelným kúzlom čo satan ho mámi;
Hýril, až octnul pred pekieľ sa bránou, —
A ten? — chechtá sa nad padlými dušiami!

Digitized by Google

«Ha! — a ja predsa, ja srdcom dieťaťa
Veril v srdce tej hriešnej ľudskej plevy, —
A duša moja čistou láskou jatá
Našla žiadúci ráj svoj v očiach devy. —

«Ja bláhal, v ních že blaho jej vypučí,
Rád zabudol na prestalé jej boje
V mäkkom anjelskej tej devy náručí: —
No netrvalo dlho blaho moje:

«Tiež bola noc . . . Mne čos' nijak spať nedá, —
Vzchopím sa, a kousi zlou predtuchou jatý
K jej oknu spiecham — — lež trikráť mne beda:
Zradnú ju starca v chlipnom zriem objatí! —

«Skočím dnu — hľadím — — krev vzbúri sa mi,
Po niadrach jej jak vilnou rukou siaha . . .
Jedno bodnutie — a klesol s' slovami:
«Zomieram biedne rukou otcovraha!» — — —

Búrna vzdmie sa mu hruď, jak by už žiaľom
A hrozbou mala rozpoltiť sa v dvoje . . .
Škrýpe zubami vo vzteku zúfalom, —
A silné k nebi zdvihne rámä svoje:

«Nuž zlorečená buď zem po nejž chodím,
Zlorečené buď vždy i ľudstvo celé; —
Vlastním zhyň hriechom, a mor ťa pekla dým —
Ktoré na svojom nech dne ti ustele!

Digitized by Google

«Pohltni, slnce, žiarne lúče svoje,
Noc kri ľúty svet závojom hrobovým, — —
Vesmier chrť vrelých meteorov roje:
Potom rozbor sa rachotom hromovým!» — —

A zkleslo rámä — a mizne blesk z oka, —
Posledním bôľom prsia sa sovrely;
Strašné vzdychnutie — jeden búrny skok — a
Vlny chladné nad biednym sa zavrely. —

Digitized by Google

Pohrab.

Odumrel deň, shaslo slnko,
Zmizly zory zlaté;
Pusto všade, — vymrel život —
Všetko sťa zakliaté.

Mesiačik z poza divých chmár
Tíško sa vydiera,
Mutným zrakom vôkol seba
Dumno sa oziera.

Mŕtvo všade, len zvuk zvona
Ruší tichosť svätú,
Temnými zvuky dvanástu
Nocou hlása svetu.

Odznel zvon, a v hrbitove
Žiaľno čuť stonanie:
«Odpusť, Bože, hriešnej duši!» —
Hluchou nocou vanie. —

Nado otvoreným hrobom —
S dieťaťom na rukách —
Zasmušilá stojí žena
V hrôzy plných mukách. —

Digitized by Google

Dieťa zaplače, — cíti snáď
Žiaľ, zúfalstvo matky. —
Ona ľúba ho — hój veď ten
Bozk jej je tak sladký!

«Neplač, veď nezadlho ti
Krajšia svitne doba;
Skoro zmiznú žiale tvoje,
I tvoja chudoba. —

«Nová vlasť čaká na teba,
Vlasť to večných slastí,
V nejž bydlo svoje má i ten,
Ktorý bol bez vlasti!»

Tak ešte raz rty dieťaťa
Vrelo pobúbila,
A v slzách hojných v úbohú
Rakev ho vložila. —

«Tu spi si tíško, milené,
V bytu tomto novom,
Tu sladko ti bude snívať
V náručí otcovom,

«V úzkom priestore tomto máš
Právo svoje sväté,
To nikým ti na tom svete
Nebude odňaté.

Digitized by Google

«Tu ho máš, otče laskavý,
Veď tvoje dieťa to,
Ktoré niekdy cenil si si
Nad striebro a zlato. —

«V otcovskom vďačnom náručí
Dobre mu tuná byť,
Lepšia smrť, než biedny život
V potupe, haňbe žiť!»

Tak v slzách zdvihne úbohe,
S rakvou v hrob ho vloží . . .
Darmo to úpi — narieka, —
Nič mu neosoží. —

* * *

Ztíchly slová, — tichá je noc, —
I dieťa utíchlo,
Len ťažké srdce matkyno
K nebi vrúcne vzdychlo.

Nik neslúcha vzdychy bôľu
Srdca raneného,
Neda lieku, nie úlevy
Hroznym mukám jeho. —

Nik nevidí ponorenú
Vo žiali hlbokom,
Len mesiačik na ňu bľadý
Strastným hľadí okom. —

Digitized by Google

Tu s vrelým vzdychom k nebesiam
Zbožnú tvár obráti,
A zase vo tmavej noci
Ďaleko sa ztratí. —

* * *

Hrobové nastalo ticho,
Nik neozýva sa,
Len zvuk zvona hluchou nocou
Dve zpolnoci hlása. —

* * *

Odtedy v hrbitove vždy
Blúdi matka bľadá,
V blízkosti svojho dieťaťa
Úlevy si hľadá. —

U hrobu kľačí, — horkými
Slzami ho rosí,
O milosť za hrozný čin svoj
Nebies pána prosí. —

Digitized by Google

Verní.

U studienky v tichej stráni
Vetrík si povieva,
Švarná, mladuška diovčina
Milo si tam spieva. —

Donášaš tichý vetierku
Ružovú mi vôľu,
Bezpochyby pri večierku
Smutná pôjdem dolu.

Prečo by som žialiť mala,
Ani sama neznám,
Len tak jaksi clivo mi je, —
Dáko tušenie mám. —

* * *

To je diovča jako ruža —
Jako anjel je to,
Takého snáď v širom svete
Krom nej už viac nieto!

A predsa, čože si ona —
Prečo tak spievala? — —
Šuhajkovi, že je tuná,
Svojmu tým znak dala. —

Digitized by Google

Spev utíchnul, deva hľadí
Ta v stranu k chodníčku . . .
Zapírená tíško vraví:
— Vitaj môj Janíčku! —

— Pán Bôh pozdrav ťa Marienko,
Jako sa ti darí? —
A bozkom vrelým milenec
Milenku obdarí.

Obapolne dve srdiečka
Ku sebe sa vinú . . .
— Lež Marienko, riekol tento,
Zlú nesiem novinu. —

A oko slzou zrosené
Šuhajkovo zhliadne,
A i jej červené líčko
Dakosi už bľadne. —

* * *

Janík jako stĺp kamenný
Pri milenke stojí . . .
— Snáď nás na večnosť, spanilá,
Už osud rozdvojí. —

— Už ma, drahá, ta na vojnu
Ďaleko volajú,
Na plece mi ťažkú pušku,
K boku šabľu dajú. —

Digitized by Google

— Nevrátim sa už Marienko,
Len niekedy v zime,
Abo — kto zná — či sa niekdy
Ešte uvidíme! —

* * *

Od studienky tichou stráňou
Chodník k mestu síde . . .
Janík v nemom si objatí
Ta s Marienkou ide. —

— Či znáš, drahá, tie ružové
Nedávňajšie časy,
Keď sa naše touto stráňou
Rozliehaly hlasy? —

— Keď sme spolu pri tichunkej
Studienke sedali,
Keď sme sa sťa dva holúbky
Pod lipkou ľúbali! —

* * *

U studienky sa poznali,
Pri nej sa i lúčia,
Ťažkým bôľom ích srdiečka
V lučení sa mučia.

— S Bohom, s Bohom — s Bohom ostaň
Marienôčka milá,
Z kvetín žiaľu na rozlučné
Vienoks' mi uvila. —

Digitized by Google

— S Bohom, drahá, dobre sa maj, —
Mysli niekdy na mňa . . .
Či ostaneš, jak ja tebe,
Do smrti mi verná?

— Do smrti som vždycky verná,
I po smrti tvoja,
Len daj Bože, aby si sa
Zdravý vrátil z boja! —

Ešte sa raz na rozlučné
Srdečne objali,
A verné svoje ruky si
Na pokon podali. —

A teraz sa každý svojou
Stranou poberajú,
Z dialky ešte ručníčkami
V slzách si kývajú. —

* * *

U studienky na grúniku
Holub hrkúta si . . .
Už sa blahé Marienkyne
Pominuly časy!

— Povedz že mi, povedz moja
Sivá holubička,
Čis' videla niekdy — a kde
Môjho mi Janíčka? —

Digitized by Google

— Hôj, videla, jak bojoval
On v boji divokom,
Jak tam Turek hnal sa naňho
Divokým útokom! —

* * *

U studienky horké slzy
Marienka ronila,
Vodu bere, by zvädnuté
Kvietky pokropila.

Kvietky na hrobe Jankovom,
Porúbanom v boji, —
V ňomž si verný druh jej tíško
Spí v' večnom pokoji. —

Digitized by Google

Sirota.

Kto ešte chodí — kto to túla sa
Tak pozde na hrbitove?
Z väže zvuk zvona už polnoc hlása,
Jej ohlas na spánok zove.

Ubohá to tam sirota blúdi,
Vykladá svoje ponosy,
Myslí, že plačom onú snáď vzbudí,
Jejž hrob horkou slzou rosí.

Biedno dieťa — ani rúcha nemá!
Vyziablu tvár v dlane kryje:
«Ten čo tak vernou láskou ľúbil ma,
Ten — ach ten už viac nežije!» —

Kľaknúc na matkýn chladný hrob žiali,
Zpiná rúčky k nebi bledé:
«Matka, jako ťa nebesia vzaly,
Tvoje dieťa úpi v biede!»

«Odkedy, drahá, v chladnej spíš zemi —
Čo čierna hruda ťa kryje,
Trápno je oj to moje žitie mi,
Ach, ťažko osud ma bije!«

Digitized by Google

«Nik nevíta milým ma úsmevom,
Po mne — ach — nik viac nebaží, —
Všade zlý svet odbíja ma hnevom, —
Nik bozkom rty viac neblaží!»

Zachvie sa, biedna, slzy zastanú
Na chladnej, zbiedenej tvári;
Už len jej vzdychy poslednie vanú,
V srdci žiaľ horký sa varí. —

Chce vstať, úboža, lež nemá sily,
Ochablé na zem sa borí,
Na matkýn hrob mu odpadne milý —
Vzdychnúc v' večný sen sa norí. —

* * *

Je už v sni tomto sirota blahá,
Už zmizly jej bôlne city;
Nechce viacej zemského už blaha:
Už sa v nebi blaho cíti!

Digitized by Google

Pôvod červených ruží.

Keď Bôh-človek na kríži rozpjatý
«Žížnim!» smädom ztrápený zavolal,
Nenašiel sa láskou k nemu jatý:
A on za ních modlitbu k nebi slal!

Ba pekelný bol smiech mu odvetou, —
Posmešne mu kliala zberba kleslá . . .
Tu — hľa — ruža, tá kráľovna kvetov,
Strastne svoj kvet ku kríži povzniesla. —

V mukách hroznych vôňou milodechou
Občerstvil hruď vo púti pokonnej . . .
A sústrasť tá bola mu útechou:
V tom striekla krev v náruč ruže vonnej.

Obarvila ju červánka žiarou,
Odtedy — vraj — krvavá je celá, — —
A červené ruže su sestry tej,
Čo kvitla pod krížom Spasiteľa. —

Digitized by Google

Poetom XIX storočia.

(Svobodne dla A. Petöfiho.)

Žiadon neber sa — lutňu snáď kto drží
Ku vlohám svojim darovanú Bohom —
V jej siahnuť struny, akže len nemieniš
Národu svojmu zaspievať s osohom.

Nepeješ-li viac — jak túžby a žiale,
Chtiac meno svoje osláviť i seba,
Ustaň! — a posvätný odlož nástroj ten, —
Nám pevcov takých na teraz netreba!

My tuláci sme, — a v púšti blúdime
Jak blúdil niekdy Mojžiš s ľudom svojím;
No neshrozil sa žiadnej on nehody
Vedený súc vždy púšťou znakom dvojím.

Jak' Izraelu niekdy stĺp plamenný,
Tak dnes zas poet má byť ľudu vodcom,
By vymanený už z vekov poroby
Voviedol v zem zasľúbenú otcom.

Digitized by Google

Nuž napred každý kto pomazaný si, —
Choď ľudu v čele cez oheň i vodu!
Kliatba mu, prápor jeho kto zanechá —
A tak neverným stane sa národu!

Večná kliatba mu — kto čo zbabelec
Či z lenivosti v rozhodnej snáď dobe,
Kým ľud borí sa o hlade a smäde —
V tôni v netečnej leňoší hnilobe!

«Načo ísť ďalej? — dosť bolo túlania!«
Kričia proroci bezoctného mena —
«Po unavnej si odpočiňme púti —
Veď už tuná je zem tá zasľúbená!»

Ój, hnusná to lož! — či vari slepí ste,
Že nevidíte už tváre tie bledé?
Hľaďte len, jak ten vyhladovený ľud,
Plný zúfalstva v ťažkej stoná biede!

Potom, až chleba bude mať chudoba,
Jej ľudská hodnosť bude nepohnutá;
Keď rovnoprávnosť prápor svoj rozvije,
A voľnosť zlomí hnusné rabstva putá;

Keď pravda u dvier žobrať viac nebude,
Keď svoboda si vystaví svätý stán, — —
Keď krivda od stolu vyhostená bude,
Potom povieme — že tu je Kanaán!

Digitized by Google

A tak pracujme! — hój, blahý ten, kto
S telom i dušou za to sa zasadí! — —
Lež preto žiadon nečakaj odmeny,
Možno, že ti to svet i nenahradí.

No príde čas, kde svobodný už lud si
Zásluhy tvoje u hrobu obnoví, — —
A skoro na ňom zkropenom slzami
Zaskvie sa veniec slávy vavrínový!

Digitized by Google

Moje piesne.

Piesne moje su žiaľnych citov tok,
Su ztiesnenej duše prúd krvavý,
Su žitia môjho dôb mutný potok,
Utrpení mojích obraz pravý. —

Nie blaho lásky, — ni krasú devy
Ospevujem v skromných piesňach mojích . . .
V piesňach nevinných hľadá úlevy
Duch môj — a krásu zašlých dôb svojích. —

Neberem sa v dúmach nad oblaky, —
V nadpozemských ríšach ja nelietam;
Nerozrážam s bleskom nebies mraky, —
Tajnosť večnú v ume nepremietam. —

Tichunký len je tok piesne mojej,
Skromný jak prameň z nehož vyviera,
Hlučnej nedôjde sa ozveny jej, —
Ona v dialke zas tíško vymiera. —

Neraz slzím nad osudom svojím;
V žiaľnej piesni strasti rodu spievam, —
Rany tieto hneď nádejou hojím,
Hneď bôlne horkou slzou zalievam. —

Digitized by Google

Stydne mi krev, keď zriem ľud týraný
Otrocky jak v manstve šije kloní, —
Dobrý ľud môj jak trízňa tyrani,
A ľúty vrah do hrobu mu zvoní.

Prečo nemám blesky hromu v moci,
Svoj bych zbavil rod jeho katanov,
By znali raz, jak mstia sa otroci, —
Bych lebky jich jednou zdrtil ranou!!

Lež čo biedny proti prúdu zdolám? —
Čo keď dávi neprajník nás mstivý? — —
A tak v zbožnej piesni k nebi volám:
Bože veľký, buď nám milostivý!

Tebe spievam, rod môj potupený,
Tebe k chvále, keď iní ťa hania;
V pevnej viere, že Bôh los tvoj zmení,
Chcem spievať ti pieseň z mrtvých vstania.

* * *

Nuž choďte piesne, siroty chudé
Svetom, — ač nie ste bárz priodiate;
Nie snáď vždy len ten vítaným bude,
Kto chodí si v šarlátu a zlatě. —

A keď svet i nevďačne príjme vás,
I nevďak ten k vám časom snáď minie . . .
Snáď vzbudí len sústrasť v niekom váš hlas,
Čo k vďačnému vás srdci privinie! —

Digitized by Google

Digitized by Google

II.

Digitized by Google

Digitized by Google

V roztúžení.

Jak len tajný bôľ z blahej lásky doby
V srdciach milencov ukojený časom,
Tak pieseň moja v prsiach spí ztiesnených,
Ni jedinkým viac nezavznie ohlasom.

Precítni zo sna, muzo družko moja, —
Povstaň zas k žitiu matko piesni všetkých! — —
Popraj blaženstva, jako za oných dôb
Keď prvykráť bol ovanul ma tvoj dych! —

Ój zjav sa mojím niadram roztúženým,
Myšlienkam ktorá voľný ty dávaš let! — —
Ój poď — poď drahá, — bych tebou nadšený
Vo blahom snení zrel v nový rajský svet!

Ach vráť sa — vráť, — tak pusto v prsiach mojích, —
Tak clivo tam, kde teba viacej neni;
Ach vráť sa mi — vráť, — poď, — vzlietni ko mne zas,
A žiaľ môj, znám, že — vo pieseň sa zmení!

Digitized by Google

Večerní spev.

Dumné šero, — nebom rozosiate
Myriády hviezd — dcér noci snivej. — —
Velebne si luna kráča v zlate, —
A hviezdy — tie v službe koria sa jej. —

Svätě ticho, — všetko slasťou dýcha —
Všetko sníva blahej lásky sen.
I lístok spí, — len časom zavzdychá — —
Všade voľno, mne — mne je bôlno len!

Nežne kloní hlávku kvet ku kvetu,
Šepot lásky z hniezda vtáčat šumí. —
Večerní zvon pokoj hlása svetu, —
Len hruď moja — ach žiaľny vzdych tlumí!

S vernou družkou hľa mesiac hrdo si
Čo k oltáru šťastný ženích kráča.
A rosa zas kalich o bozk prosí, —
Na vypriahle rty sladký mu vtláča. —

Digitized by Google

Čuj! — spev z blízkej húšti sem zavznieva, —
Po žiali druh môj v túžbach rovný mne.
V speve žiali — a zas v žiali spieva, — —
A spev ten tak — ach znie tak dojemne!

* * *

Vtáča žiale dospievalo svoje —
V mäkké lúžko tíško sa ukladá. — —
Môj Bože — ach už i v oko moje
Sa tá bôlna slza túžby vkráda!

Digitized by Google

Znelky.

I.

Blúdime púšťou bez nádeje — cieľa,
Zhubný vír nás vždy pohrobiť sa strojí . . .
Kto živeľ ten nám ku blahu odzbrojí? —
Či uzrieme včas ešte spasiteľa?

V nemú odvetu zplače duša celá:
Poznovu pýtať osudu sa bojí . . .
Zriem v knihu jeho, — a v tom strastí zdroji
Čo vidím? — vidím hneď obraz mstiteľa!

Nuž mstiteľa! — Ha, — otrocký osude,
Posledniu tú mzdu kedy už požiadaš? — —
Ba čo viažeš nás k mrzkej sveta hrude?! — —

Nuž bi aspon mňa! — volíš ma hneď zhubiť!
Len po hrob môžeš, — hój lež s haňbou shliadaš:
Za hrobom bez msty že voľno je ľúbiť!

Digitized by Google

II.

O šťastnej láske ôj tak blaho spievať, —
O ráji sniť, — ach jak rozkošné je! —
V zpomienkach hruď rajských sa zahreje,
A sladký žiaľ — tak sladko v spevy vlievať!

No krušno v pustom strastí chráme dlievať,
Kde každý vzdych slzou sa zaleje . . .
Čo ruíny zrieť svoje nádeje, —
Za stratený ráj darmo sa modlievať. —

Blaho láske tej, jejž v svojej velebe
Zeleno-modrý blankyt sa usmieva,
A ktorej zdaru prajné žehná nebe!

No beda nám, — jichž lásky bôlne stony
Čo prosba — tam — sťa v púšti hlas odznieva,
Jejž drzý osud umieráčkom zvoní!

Digitized by Google

III.

Sťa len búrne Oceanu zlevy —
Dmú sa prsia mi vášne plápolom, — —
Blesk ztíha blesk, — všetko už popoľom
Ľahlo, — zúri boj — a nikde úlevy! —

Nádeje, tie tam! — sťa ľahké plevy,
Búrou šírym rozohnané poľom! — —
Nič nezbudlo, — len čo mora holom
Na dne perla, v srdci láska devy

Dlie . . . To stoná, — jak nebe sa chmúri, —
Však darmo lká nad biednou obeťou:
More vášni zúri len — a zúri!

No nevydám predsa perlu svoju,
Nesmie ona svetu byť klebetou:
Shasne, duch môj až zájde k pokoju! —

Digitized by Google

Túžba.

Čo vädneš tvár bľadá? —
Čo mutné hasneš oko? — —
Čis' snáď v svodné čierne oči
Zrelo príhlboko? —

Čo smútiš mi srdce,
Či nemáš viac úlevy? —
Snáď v srdiečku si nevernej
Utonulo devy? — —

Slza zrak zakalí,
Srdce bôlne sa úži:
Hój, — nenie tu preň útechy, —
Nemá po čom túži! —

Líca vždy vädnú len,
Zrak priahne ta za hory, —
A hruď žiaľom stoná horkým, —
Srdce túžbou horí! —

Digitized by Google

Elegia.

Slej sa žiaľ môj v jednu hrôzy-pieseň,
Bôlne svetom lkaj v mojej sirobe! —
Oviň smútkom čelo, — plač pri hrobe:
Hodina tu — svoju vylej tieseň! —

Ój hrôza! — hľa — pohrab! — či púhy to sen? — —
Mýlite sa v krušnej oči mdlobe:
Božská dcéra rája — vo porobe —
Uvítala nádejí svojích žeň! — —

Dedictvo svoje, matka zhanobená,
Osiralým delí svojím deťom:
Lož, zrada, podvod — dedictva jich mená. — —

I ja dedil som . . . V duši mrazivý chlad;
Chorá plače nad zašlým jej letom:
A ku nebesiam sirý pne sa môj hľad! —

Digitized by Google

Moja láska.

Ľúbim, — ach a čo je láska moja? —
Zhubný víchor, ničiaci žitia kvet!
Holá púšť bez nádeje — pokoja, —
Je pustý hrob mladistvých mojích liet! —

Je peklo múk, — bezdná priepasť boja, —
Je bez blaha zaviazaný mi svet; — —
Čaša plná horkého nápoja,
K vlastnej zhube ženúci sa môj let! —

Ach znám to, — a predsa ľúbim vrele! —
Drahá, v každom len teba zriem hnutí, —
Za tebou len srdce zmiera v tele!

A čím viac nás krutý osud lúči,
Tým ono viac len k tebe ma núti, — —
Nútiť bude — až sa i domučí! —

Digitized by Google

V pohnutí.

V sladkých slovách mal útechu som dvoju . . .
Ja blažil sa vernej lásky snami:
Zradilas' ju, — ťažký mrak nad nami,
A v slzách zieram v čiernu dušu tvoju. —

Bezcitná hmota, — zkroť žížeň raz svoju,
Zahas ju už toľkými slzami! — —
Otvor zradných úst, — nech zas omámi
Lsťou sa mi duša — tak zájde k pokoju!

Či v púšti volám? — Hój pomni zašlých dôb, —
A utýranej vymi — obviaž rany, —
Nech bez škvrny tak v svoj pustý zklesne hrob. —

Nič?! — Nuž s Bohom buď, — a nekľaj osudu! —
Lkaj u jej hrobu, by ju v nebies stány
Prijal — a shliadnul na biednu v deň súdu! —

Digitized by Google

Smútok.

Ój čože stonáš hruď mi rozžialená, —
V nemej bolasti čože smútiš zas?
Či snáď minulosť v smútok zahalená
Ti lúdi z duše ztiesnený ten hlas? —

Ój či jara snáď nejíma ťa krása? —
Hľaď, jak modré nebe sa usmieva!
Všetko už tvorstvo novú nádej hlása,
Čuj, i slávik žalmy svoje spieva!

Zprosť sa žiaľov! — či viac neteší ťa máj?
Hľa vôkol teba na tisíce krás, — —
Lahodnou piesňou ozýva sa háj —
Nože vzmuž sa — k žitiu precítni zas!

Nato bôľny vzdych z prsú sa vyvlní,
A žiaľna slza oko zaleje;
Srdce zastoná jak potôčka vlny:
Že zašiel mu máj — shasly nádeje!

Digitized by Google

Labutia pieseň.

Hotuj biedna sa duša k odchodu,
Tvojmu žitiu hodina odbila! —
Žitiu — vravím? — o žitís' len snila:
Smrti živej, — koniec strastí hodu!

Biedna zrada — matku blahorodú,
Nádej, vraždí — kliatbou ju ubila! . . .
Tŕňový ti v škráne veniec zvila, —
Hrob pustú ti chystá za hospodu! — —

Ruže stlal som jej, — ona čo za to? — —
Platila, jak zradný vždy svet platí:
Smeje v cudzom sa mi vo objatí!

Som bedár, — nuž zmámilo ju zlato! . . .
Spieva, — snáď chce ti zvýšiť spánku moc:
Nuž s Bohom zradná, s Bohom — dobrú noc! —

Digitized by Google

Obraz.

Velebná noc, nebe jak tvár devy
Sa v blaženstva bájny úsmev halí.
Šumom tajným lístky zastonaly, — —
Až zmĺknu čo šumných Syrén spevy. —

A jako hruď prosiaca úlevy,
Tíško kriedla vánku zavzdychaly; —
A z blankytu nedostižnej dialy
Kynú hviezdy tisíci úsmevy. —

O kalíšku čistá rosa sníva,
A skvie sa len čo diamant blyskavý, — —
Kto zdolá ti, ach noc krásna, snivá? —
— — — — — — — — — —
Zašiel mesiac, čo blahý lásky šen, —
A búrne tu prihrmia mrákavy:
Nebe horí už samou pomstou len. —

Digitized by Google

Na troskách lásky.

Ój v blahých snoch ťažko vytúžený
  Ráju môj, — čo zvädlo tvoje líce? — —
  Ach, kde lesk tvoj, — čo jak žiar dennice
Budil nádej, že noc deň vymení?!

Ój búrne sa more žitia pení! — —
  Na chladné zas padla rosa líce! —
  Ach krásnych snov — túžob na tisíce,
Hneď v zpustu sĺz zúfalstva sa mení!

Myšlienok roj temných v hruď sa valí,
  Bôlny mi žiaľ zhubne búri v duši, —
Ach a v srdci nemá bolasť páli. — —

Tajná niekam ma len túžba tiahne,
  Lež srdce vždy znovu zplače, tuší —
Že cieľ svoj — ach nikdy nedosiahne! —

Digitized by Google

Vzkaz.

Pamätáš ešte, keď v neblahej hre si
Sladom rtov ma zpila — ja v náruč tvoju klesol? —
Obrazov čiernych duch môj tých sa desí, —
A predsa — beda! — v chladnom rozhodnutí
Vo priepasť tvojích rozmarov sa rúti:
By z lásky tvojej zdroja čo len krupäj vzniesol!

Ha! — zradná reč! Hój zašly — zašly doby,
Kde hriešny rozmar tvoj čo Orkán ľahkou smeťou
Ním zmietal — hodiac ho v putá poroby! — —
Bez cieľov vyšších kde zieral som k tebe,
V tebe zrel svoju spásu — svoje nebe, —
Teba len vzýval som biednou byv tvojou obeťou!

Hój kaj sa — kaj! veď zašly doby oné,
A znaj nevráťa sa už sotva kedy viacej! — —
Čuj vzdychy — mana náreky pokonné:
Nie viac to otrok tvoj blúdi do kola,
V noc hluchú v okno k tôni tvojej volá
Horkým stonom duše — so svetom sa lúčiacej! —

Digitized by Google

Muž voľný, — no vždy sám ctiteľ tvoj stojí
Pred tebou, — vždy posvätné k tebe city chová, —
A nadejou s' na lepšie časy kojí. — —
Nehaj rozmarov a nehraj s citami,
Odkľaj posvätné krás tisícich chrámy:
A dá Bôh, svitne ešte nám zornička nová! — —

V tebe veď skrytá žitia jeho spása! — —
Ój poď sem — poď na tú utýranú hruď:
A verí novou zase nádejou zajasá! — —
Chce ruže stlať ti — sám sa trním brať,
Všetko pre teba . . . no chceš-li s ním však hrať:
Zná jedno — jedno len: nuž na vždy s Bohom buď! —

Digitized by Google

Tebe, ktorá znáš!

Zmiera mi duša bôľom rozorvaná,
Nadarmo slza plameň jej múk hasí . . .
Zrada svojej ku obeti sa hlási, —
Zvon nevery jej do hrobu vyzváňa . . .

Zmiera mi duša, — ój ťažká jej rana. — —
Za krivdu tú — ach ktože sa ohlási? —
Meč hany ruka zákernícka tasí,
Z nádeje stromu poslední kvet ráňa. —

A hasnúcim už ziera ešte okom,
Jak zradnýma rty smiech potupy letí,
Až i zavre ho žiali vo hlbokom . . .

Mrtvá mi duša! — Čo v náhradu mi dáš? —
Chrám útechy už navždy mi zavretý:
Nože tak krev jej na teba — ktorá znáš! —

Digitized by Google

Na zašlý ráj.

Tisíc žiaľov dušou mi preletí,
Kým nádeje lúč jeden ju shreje.
Tisíce sĺz — nemých smútku detí —
Zvlaží víčka, kým ret sa usmeje.

To osud môj! — ktorý prísne velí:
«Tulákom buď — to ti súdené je!»
Ach darmo už k ráju duch môj letí, —
Čo vyhnanec, blúdim bez nádeje!

Tam blaho mi! — len rumy ostaly,
Chcem kráčat zpät z prahu večnej muky, —
Cestu k ráju už závoj tmy halí. — —
— — — — — — — — — —
Zvädlý ráju, o ňomž niekdy snila
Duša moja, — desné vzdychov zvuky, —
Tichý môj bôľ, — to tvoja mohyla! —

Digitized by Google

Znelka.

Nuž pýtaš sa, čo slzí oko moje, —
Prečo v prsiach tak nemý tlumím žiaľ? —
Ój nežiadaj, bych tebe k vôly lhal: —
Nad lžou tvojou — znaj — že plačú oboje!

V očiach len tvojích zrel som blaho svoje,
A obraz tvoj mi pustým žitím plál . . .
Lež tie sám ďas ti k zkaze iným dál,
By siala si len žiaľ v niadra a boje. —

No srdce tvojej viac lásky neželie,
Ač tým v údel len večný bôľ mu daný, —
A niadra moje smútkom sa zatmely. —

Veď ztíchne snáď bôľ, nímž trápne sa chvely,
Až duša mi v tie večné zájde stány:
Kde vždy láska len — a kde pokoj velie! —

Digitized by Google

K osudu.

Zákernickou už dosť týrals' mi rukou
Dušu biednu, otrocký osude!
Škľabils' sa, keď lkala: «zle — zle bude!»
No viera jej vždy bola mi zárukou. —

A zdalo sa, že z nádeje tej pukov
Zkvitne techa jej v večnom tom trude; —
Uspals' bol v sen vo sladkom ju blude,
Hľa zbudils' ju zas tisícerou mukou! —

Lež zúr len, — zhlť ju, — pozierať hotový!
Snáď z rumov jej, čo hriešna príšera, —
Zkvitne nevernej nádeje svet nový. — — —

Lež jaká korysť? — Zmôhols' sokov dvojích:
Telo vädne, duša odumiera:
Nuž popas ešte na kosťach sa mojích!

Digitized by Google

Piesne.

I.

Smúti, keď slniečko stáva,
Lká v šeru duša moja;
Plače nad zradou, bolavá,
A vädne bez úkoja . . .
Jej láska pošla jak
V jaseni ťažný vták;
Povädla — ach! — môj život — svet,
Sťa len vedrom zpriahly kvet! —

Až zrak tvoj, zradná, zpočinie
Na mohyle snáď mojej:
To pol duše tvojej kynie
Ti pozdravom bratským z nej! . . .
Ach spomeň si — spomeň,
A jednou slzou len
Zkrop ju, tá plameň múk shasí:
Tak biednu dušu spasí! —

Digitized by Google

II.

Zahrádka pod oknom devy,
V nej krásno kvieťa,
A v okienku dve plamenné
Očká sa svieťa.

Ona tam v myšlienkach hravých
Tíško sa baví,
A jej rtoma si polieta
Úsmev ihravý.

Jej vek — vek krásnych, jarých snov,
V níchž blaho dlieva . . .
V kvetnom máji rajské nebe
Jej sa usmieva. —

Ba i to kvieťa nežne tak
K nej hlávky kloní:
Ój čože jej žitia blaho, —
Čože zacloní? — —

Lež blaššie ešte kvietky tie,
Že v ne len kročí,
A na ne že sa dívajú
Jej modré oči! —

Digitized by Google

III.

Žalo diovča, žalo
Jaré žitko v poli,
Horko zaplakalo:
«Nie mi svet po vôly!»

«Nie mi svet po vôly,
Na duši mojej žiaľ,
Srdce mre mi zpoly,
Keď spomniems' kto ťa sial!»

«Kto teba žitko sial,
Že nie jak žniem — sama . . .
Bože čos' mi ho vzal?» —
Zalomí rúčkama.

«Nie, ty nevzals' mi ho,
Sviedlo diovča svodné,
Bych preň, nevernyho —
Lkala vnoci — vodne.» — — —

«Lež plač si — kto môže! —
Dajže si mi bože:
Odpadnul jeden kvet, —
Vykvitne druhých peť!» —

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

Digitized by Google

Poznam. Prítomnú povesť v plnom jej znení počul som v Gemeri. — Sám dej — dľa podania — točí sa okolo «Pustého hradu», rumoch to, v horách medzi Jelšavou a Turčokom ležiacich. Čo dovolil som si na nej zmeniť, je to jediné, že namiesto «Ödömér» a «Ildike» som mená «Idumír» a «Jela» použil.

Digitized by Google

Jela.

Pustý čnie hrad brale na vysokom, —
Hľadom mutným šíru dialku meră . . .
Pod ním vlna tichým šumí tokom,
O úpätie brala sa udiera. —

Vôkol hradu zpustlý sa vinie háj,
O zašlej snaď dúma jeho sláve;
O lesku tom mnohú šelestí báj,
A vzdychnúc si zplače usedave:

«Šedý starče, ach kde berla tvoja?
Kde koruna z lysej tvojej hlavy? — —
Všetko to tam! — len rumy tu stoja,
Čo svedkovia zašlej tvojej slávy!»

«Orol v zpustlom hniezdi sa temeni,
Dravcom tvoje za peleš je telo;
Dávno bleskom pancier tvoj zborený, —
Machom tvoje pozarastlé čelo!»

Digitized by Google

«Neostalo ni holé ti meno,
Božia i to pomsta zatônila,
Teraz tvoje rozpadlé temeno
Pne sa k nebi čo kliatby mohyla!»

Mlčí — — tichosť nastala tu hluchá . . .
Zašumí zas — a vlnu to baví . . .
Šumí znovu — a vlna naslúcha
Jak jej tíško povesť túto vraví:

I.

Za dávnych dôb s' zlatým žezlom v ruke
V pyšnom hrade tomto žil mocný kráľ,
Z trônu svojho ráznym velel slovom —
A jeho trôn leskom diamantov hral. —

V sláve svojej netúžil po hrobe,
Ač hlava mu vekom už zbelela,
Jeho žitím bola — jeho túžbou
Jedinou mu krásna dcéra Jela. —

Ona nežnou hladievala rúčkou
Sňahobiele otca svojho vlasy,
A pri zvuku strún harfy mu svojej
Mladé jeho opievala časy. —

Digitized by Google

Slzou túžby vlhlo starca oko,
A z prsú mu vzdych tichý sa vinul, —
Zve Jelu, a v sladkom zanícení
K otcovskému ju srdci privinul. —

«Nehaj smútkov, pri — týchto spomienkach
Znáš že len bôľ dušou mi previeva . . .
O hrdinských z dôb mladosti mojej
Radšej spievaj činoch!» — Jela spieva . . .

V pyšných sieňach doznieva sladký hlas,
Tu zjasnieva sa starcu tvár bľadá,
A mladistvým ohňom vzplanú oči, —
Slabá ruka britký svoj meč hľadá. —

Jela mlčí — — a starca oko zas
Pokojne tkvie na krásach dcériných, — —
Blažene ju v zlaté hladí vlasy:
Len v jej očiach zrie ráj svoj nevinných. —

Digitized by Google

II.

Ďaleko šla povesť bájnej Jely,
Každý chcel znať krásavicu mladú,
A deň čo deň roh z' zámockej väže
Oznamoval nových hosťov hradu.

Na vraníkoch bujných prichádzajú
Vyberaní junáci to samí, — —
A pod nimi vraníci rehocú,
A duní dvor pod jich kopytami.

Síde s koňov družina ta mladá,
A pred hradu pánom v rade stojí . . .
Kráľ víta jich — víťazi sa hrnú
V nádhernú sieň — každý v jasnej zbroji.

Na dubových stoloch v čašiach zlatých
Mok drahý už pred hosťmi sa pení . . .
Tu v zvuky strún sladký sa vmiesi hlas,
A tvár hrdých víťazov sa mení. —

Digitized by Google

Plynie hovor — čaše sa stretajú,
Nádhernými hučí to sieňami,
I harfa znie — Jela spieva ďalej, —
A spev ten len srdcia hosťov mámi. —

Ohňom moku junač rozjarená
Jedným myhom z poza stolu skočí, —
A za chvíľu na vraníkoch hrdých
V rytierských už rezko hrách sa točí. —

Pozavisly na hre krásne oči,
Bielo líčko pousmiať sa zdalo;
Hój, nejeden už junák si bláha, —
Lež srdce to vždy chladným ostalo. —

Hra u konca . . . Víťaz kráča v predu,
Jela k nemu v smyseľ tento sloví:
«Tebe šťastie dnes prialo, víťazu, —
Nuž v odmenu maj veniec dubový!»

Zrumení sa junáka tvár jará,
Duša tajnou túžbou zahorela . . .
Nežne ziera v milostný zrak devy, —
Lež citom tým nerozumie Jela. —

Digitized by Google

III.

Zas svitnul deň, a kráľ v sieni svojej
Dúma čosi, — nenie mu po vôli,
Že Jela si v marnej pýche svojej —
Z junákov tých žiadneho nevolí. —

Hľa, ona tu, a na pohľad prvý
Nespokojnosť hneď otcovu tuší;
Zobjíma ho nežne — a sa pýta —
Čo ho v jeho nepokojí duši?

Starec vinie v náruč svoje dieťa,
A pohnutým hlasom tíško vraví:
«Ľahký len mrak myseľ zastrel moju,
Len slúchaj m' a všetko sa napraví!»

Nečakaná odveta starcova
Dobrú Jelu dáksi nepokojí,
Zrie bôlne tak v otcovu tvár bľadú,
Čos' rada by — ležprerieť sa bojí. —

Digitized by Google

V slzách siahne v harfy struny zlaté,
Z jej niader sa žialne lejú zvuky, — —
A novou vždy zaplače žalobou
Každé v strunách spočinutie ruky. —

Kráľ tíši ju: «Uspokoj sa zlatá,
Trudnosť moja myseľ tvoju straší? — —
Na zajtra si k hrám pozvem kniežatá, —
A zábava zlú vôľu zaplaší!»

Netušiaca úkladov otcových
Siahne v struny — a spev plynie znovu . . .
Mieni, snáď — snáď upomienkou blahou
Zotre z čela nevoľu otcovu.

S piesňou tečie oheň v starcovu hruď,
Na pohľad už kľudnejším sa tvári . . .
Šťastná deva zľúba tvár tú bľadú,
Oko slasťou zrosené jej žiari. —

Digitized by Google

IV.

V hrade je ruch — všetko tam na nohách,
Zámocki sa k hodom chystať zdajú,
Dobre vedia, že hostia pozvaní
Dlho čakať na seba nedajú. —

Hučí trúba zo zámockej väže, —
To hrnú sa už šľachtici mladí . . .
Nádherné jích skvie sa rúcho zlatom,
A na ních to všetko len tak hľadí. —

Je v prúde hra, — — hľa k bráne na hrdom
Belúchovi švarný junák letí . . .
A «Idumír» — od úst k ústam ide,
A všeci sa hrnú mu vústrety. —

Slušne junák pozdravuje druhov
A z koníčka si zľahka soskočí, —
Dĺžnú úctu odovzdá kráľovi, —
A za chvíľu už vo hre sa toči! —

Digitized by Google

Desať razom proti nemu stane . . .
Tu striebornú belúch hrivu zježí,
Hneď zopne krk, pysk fŕka penami,
A kopiou bodá junák svieži. —

Kráľ díva sa — díva na hru smelú,
Jela nemo po boku mu stojí,
Plachý jej zrak nespokojne blúdi,
Kto zná prečo? — na hru zrieť sa bojí! —

Dvaja ešte proti sebe stoja,
Ostrá jich zbraň skáče si vústrety . . .
Blyskne oceľ, — belúch skočí stranou —
Poslední sok pánov z koňa letí. —

Hra u konca . . . A belúšek si hrdý
Pyšno drobčí pod švarným víťazom. —
Tu Idumír zblížac sa kráľovi,
Zľahka z koňa k zemi skočí razom. —

Vzplanie blahom krásno devy oko,
Chce prerieť — lež ústa onemely . . .
Junák nežným očarený hľadom
Bere veniec z vďačnej rúčky Jely. —

Sladkým vzdmú sa prsia mu počitom,
V srdci horí čo posiaľ len tlelo . . .
Lež všetko to neušlo kráľovi —
Nevoľou sa mraští jeho čelo. —

Digitized by Google

V.

Minula noc — — slnko deň zažalo,
Ni lístka šum mier svätý neruší. — —
Všade blaho — všade je voľno tak, —
Hój lež ináč je v kráľovej duši!

Zamračený prechodí sieňami
A jeho tvár nespokojnosť javí;
Mlčí vždy, a nikde miesta nemá,
Lež čo cíti ni duši nezjaví. —

Vôkol neho slúžobníctvo plaché
Pokorne v prach svoje kloní šije,
Na rozkazy z kráľovských úst čaká, —
Lež z tých dnes len strašná hrozba bije. — -

Chodbou spiecha krásna ruža hradu,
S harfou v ruke v pošmúrnu sieň vstúpi,
Kraľ nehne sa, a tvár tá čo z ľadu, —
Drsno zmeria ju zrak jeho tupý. —

Digitized by Google

Ruky na kríž, hlava k prsiam letí,
Zachmúrené hrozbou oko horí, —
Zmraští sa tvár, hruď vzdychne z hlboka, —
V more trudných myšlienok sa norí.

Zavznie sieňou nástroj zlatostrunný —
Nová pieseň z rtou devy sa tlačí . . .
Tu z kráľových sršia blesky očí —
A hrdé sa hnevom čelo zmračí.

Horkým žiaľom zplače dobrá deva,
K jeho prsiam nežne hlávku skloní, — —
Zrie bôlne tak v otcovu tvár bľadú, —
A sťa perly oko slzy roní.

Chce objať ho, zľúbať drahé čelo . . .
Tu zabúri to v kráľovej duši,
Ústa zlosťou strašnou zakypely:
«Beda mu môj dnes kto pokoj ruší!»

Klesne Jela, hrúzou ret zažiali:
«»Jaká, otče, na mne leží vina?!»»
Vzpriami hľad a k nohám mu sa hodí, —
Bľadé rúčky vôkol nich ovíňa. —

Milosť prosí zapadlé to oko,
Ret strojí sa ku prosbe zas novej,
Lež vtom drsná odkopne ju noha:
«Preč! — nehodná si lásky otcovej!»

Digitized by Google

Oči stĺpkom, — tvár vybľadlá mdlobou —
Tak leží tu krásna hradu víla. — —
Rty zas desnou zašumia žalobou:
««Čím otče tak — čím som zavinila?!»»

Vzdych vydral sa z ľadových tých prsú,
Zdá sa že v ních búri vášeň nová . . .
Tu čo vulkán rozovrú sa pery,
A z nich soptia náruživé slová:

«Prečo ústa, čo dnes strachom hynú,
Včera zrazu boly tak znemely?
A ruky tie, čo dnes zobrú milosť,
Na venci tom čím včera sa chvely?

Mlčíš biedna? — hľa zažlklá dnes tvár
Čo včera sa blahom rumenela . . .
Vpadlé oči čím včera horely? —
Mlčíš?!» — ««Ustaň, otče!»» — prosí Jela.

««Deckom ešte v kolíske som bola,
Keď osirel bol Idumír malý,
Dobrá matka a ty otče drahý
Siré dieťa za svoje ste vzali. —

Jedna vôľa bola v prsiach naších,
Jeden cit nás viazal už čo deti, —
Jednej matky usmievavé oko
Hľadievalo obom nám vústrety. —

Digitized by Google

V hradňom parku on šuhajko malý
Lukom z kuše v cieľ strieľať ma učil,
Už čo junák v bójoch preslávený
V svoj odšiel hrad so mňou sa rozlúčil. —

Často duch môj zajdúc v doby zlaté
S láskou dobrej matky s ním sa delí:
Ký div, keď čo k víťazu som chcela
Prerieť zase — ústa onemely?!

Srdcia naše za detinstva ešte
Láskou k sebe lnuly tak nevinnou:
A že cit ten v srdci nevyhasol,
Ach otče, to snáď mojou je vinou?«

Oheň letí mysľou rozechvelou,
Blesky sršia s' svraštelej mu tváři;
A z ľadových derie sa vzdych prsú,
Oko hnevom rozpálené žiari.

«Teda zbeha takého si volí
Zbožňovaná hradu mojho víla? — —
Čo, keby to čula matka tvoja?
V hrobe studom by sa obrátila!

Koľko kniežat hodných ruky tvojej
Každodenne sa ti korí — klania, —
A tu mal by nad nimi víťaziť
Snáď bedár ten bez mena — imania?!

Digitized by Google

Znaj, od dnes viac u mňa miesta nemá, —
Beda mu keď prah brány prekročí, — —
Mám psov hodných čo mu ukážu zas
Odkiaľ prišiel. — Teraz choď mi z očí!»

Digitized by Google

VI.

Truchlý život — truchlý i Jelín sen!
Kalné oko blahom viac nežiari;
A jak jarné vädne v poli kvieťa,
Tak ruže v jej zvädlej hynú tvári.

Hľadá pokoj, a s hlávkou sklonenou
Jde tam kde sedávali spolu; — —
Tu vlhne zrak — jej niadra túžbou mrú,
Srdce v chladný sa halí plášť bôľu. —

Kol brehu sa nezábudky vinú,
Pod nohama šumia vlny chladné,
A po zvädlej tvari slzy plynú,
A jak kanú — pod nimi kvet vädne. —

Hnutá žiaľom tým vlna zastoná,
I to nebe nad ňou slzy roní! . . .
Tu vzchopí sa, a kam kročí ona —
Sústrastne k nej kvieťa hlávky kloní. —

Digitized by Google

Kráľ pozýva vždy hostov k hrám nových,
Lež zábava tá Jelu tak nudí!
Dobre tuší zámerov otcových —
A duch jej vždy len mimo hrad blúdi. —

Nebadane hodovnú nehá sieň,
V hradniu kaplu kradným krokom spiecha...
Matkín tu hrob, lká svoju mu tieseň,
Jediná tu ešte jej útecha!

Pokľakne, a rúčkama zvädlýma
Zobjíma ho — tvár v dlane zahalí...
Tu niadra jej strašná bolasť jíma, —
Hlasom dutým hrúzou ret zažiali:

«Ozvi sa — ach — dobrá mati moja,
Veď nemám ni kto by ma svojou zval;
Život môj bez nádeje — pokoja,
Ój nemám len opustenosť — a žiaľ!»

Takto hrobu žiale sveriac svoje
Kvietok z venca za niadra si schová;
A zas v slzách spiecha ta — tam, kde hnev
Čaká ju len — a krivda otcova. —

Digitized by Google

VII.

Chyžka malá, — tak veľký smútok v nej!
Tam Jela dlie, z oka perly kanú . . .
V jednej ruke drží lístok — druhou
Zakríva tvár šatkou uplakanú. —

Vstanúc vinie k ústam riadky milé,
Rozžialená ku okienku kročí, — —
A jak v rúčku má hlávku sklonenú —
Tak dlaň tú jej vrelá slza močí.

Širou dialkou snivé blúdi oko,
Díva sa jak západ ruže seje;
Duch jej v tamten hrad — k nemu zaletí,
A sladkým ret blahom sa usmeje.

Nad horami poslednia hasne žiar,
Pomali sa v chyžku súmrak vlúdi . . .
Blahá Jela dúma len — a dúma,
Až z krásnych snov žiar luny ju vzbudí. —

Digitized by Google

V slzách bôľnych zrie v neba jasnú tvár —
Jakby odtiaľ čakala úlevy;
Tu v tajomné vetierka šumenie
Tlumený sa vmiesi nárek devy.

Tak zúfalý jej srdce sviera cit, —
Ubolená v dlane hlávka padá;
A jak v chyžku vybľadlej luny svit,
Tak v mdlý jej zrak tichý sen sa vkráda.

Čo bdejúci anjel nemo sedí, —
Zdvihne hlávku, v šerú dialku ziera . . .
A: «Nejde — ach — —!« zvädlýma rty šumí, —
Beznádejná jej hruď žiaľom zmiera. —

Vtom — hľa! — v dialke čosi sa zaskvelo! —
Zrakom plachým v tú stranu zrie Jela;
Ztiera slzy — rúčkou prejde čelo —
Jakby chmáry zotrieť z neho chcela.

Pod hradbami počuť už ľahký krok . . .
«To on!» — čo blesk niadrami preletí, — —
A načúva, a ešte jeden skok,
A blažená letí mu vústrety. —

Strmým bralom junáka krok vedie
Čo Jela mu parkom proti beží . . .
«Idumír môj!» — zatúža rty bľadé, —
«On to!» — a už na prsiach mu leží. —

Digitized by Google

V hlučných sieňach mrtvé trôni ticho,
Hrad stojí tu čo svätý mieru stán. —
Všetko vôkol už noc zmohla snivá,
Len vždy ešte bdie jeho mračný pán. —

V zamate si mäkom hovie telo,
Lež duch temnou myšlienkou sa straší, —
Slabou svetlo kráľ zažíha rukou,
Mieni, snáď tým tmu z duše zaplaší. —

Nič však na plat, — mysľou rozochvelou
Čo mračna sa čierne dumy roja. — —
Tu svätým sa prežehnáva krížom —
No duch ešte vždy nemá pokoja! —

Pod hlavu si vyschlú kladie ruku, —
Chce usnúť, lež sen nejde na oči . . .
Tu ztrhne sa, — blesk preletí čelom —
A z mäkého razom loža skočí. —

Cez plecia si skvostný prehodí plášť, —
Kým po zbrani mračným hodí okom, — —
Bere ju, a ku dveram dcériným —
S pomstou v prsiach — kradmým stúpa krokom.

Tmavou chodbou poodznel krokov šum, —
Tichosť vôkol nastala zas hluchá. — —
Kráľ u dvier, ni dechom sa nezradí, —
Na celom sa trasúc tele slúcha:

Digitized by Google

«Pritúľ hlávku k niadram uboleným,
Daj znať žes' môj v mojej mi sirobe, —
Rty k mojím viň, nech zas o ráji sním,
Jako niekdy v šťastnej lásky dobe!»

Ztíchol lásky horúcej sladký hlas,
A bozkov zvuk mier sväty preruší . . .
On neverí, — a naslúcha, — a zas — —
Tu zabúri to v kráľovej duši.

Skočí v sieň: «Ha! — zplatíš podlá zmija!« —
Potupne sa škľabí tvár tá bľadá . . .
Tu desný sa vyrve krik z pŕs devy, — —
Rana zavznie — junák k zemi padá. —

Digitized by Google

VIII.

Deň umiera, západ dokrvácal,
Po blankyte rozosiate perly. —
Duch zbavený pút voľno sa vznáša,
Vo tme nočnej skryté jeho berly. —

Okienkom dnu vo svetničku malú
Luna leje striebornú svoju žiar;
S ustrnutím, čo len obraz smrti
Zrie na loži vyziablu devy tvár.

V chyžke nikto, len starena slabá
Pri posteli bdejúca sa nudí . . . .
Za chvíľu spí, chrapot straší sieňou, —
Až deva sa z ťažkého sna vzbudí. —

Bolasť a žiaľ biedno brázdia čelo,
Zhaslé oko krvou sa zakalí . . .
«Idumír môj — ha — jeho krev — Bože!« —
Pomätene stoná ret zsinalý. —

Digitized by Google

Usnula žiar na okienku bľadá,
Na dobrú noc k biednej deve sloví . . .
V sieni mrtvo, jak v duši úbohej, —
Pustou už len blúdi ston hrobový.

A v hrade dnu mrtvé trôni ticho —
Všetko vôkol už noc zmohla snivá, —
Len vetierok zašepotá časom,
Čo rty devy keď o láske sníva. —

* * *

«Horí! — Horí!» — nesie sa hradbami,
Z väže trúby na poplach hučí hlas . . .
Ohnivý už stĺp šľahá k oblakom,
Hneď zplasne a divo vybúši zas.

Praštia trámy, boria sa povale, —
«Kráľ v plameňoch!» — hučí «Jela — Jela!»
Zhubný živeľ rozlial sa sťa more,
Nezdolie mu už čeľaď tá smelá!

Z lačných deva sa ženie plameňov —
S fakľou v ruke na hradniu zeď skočí:
Vlas zpustený — ztrhané to telo
Chladný kameň čiernou krvou močí. —

Digitized by Google

Vyhaslé jej oči stĺpkom stoja,
Krčovite mraští sa tvár bladá . . .
«Idumír môj — tys' môj — poď — ja tvoja!» —
Zavznie, — a už v bezdnú priepasť padá.

* * *

Zavzdychajúc bôľne umĺknul háj,
O zašlej snáď dúma onej sláve . . .
Žiaľny čuť ston vždy keď vraví tú báj:
To plynúc v diaľ plačú vlnky hravé. —

Digitized by Google

Digitized by Google

IV.

Digitized by Google

[1] Čumáci su domáci vozkovia v Malorusku, zaoberajúci sa prevážaním hospodárskych plodín do prístavu Čierneho mora.

[2] Kumiše nazývajú sa húštiny buranu na stepi.

[3] Bes — výraz, ktorým pospolitý ľud označuje zlého ducha.

[4] Čertoví synovia — Moldavania.

[5] Gregor a Demiter.

[6] Hajdaje — paholci od koní.

[7] Pražník je v Rusku cirk. slavnosť (púť) spojená s rozličnými dedinskými zábavami.

[8] Lach szlachcionko — Poliak šľachtic (potupne).

[9] Lulka — krátka fajka.

[10] Kureň je búda pre paholkov blízko kobylne.

[11] Katanka — krátka sukňa.

Digitized by Google

Máňa.

Po šírošírej skučí víchor stepi, —
Povädla zeleň po žírnych kumišach[2] . .
Posledniu pastvu chumelica bere, —
A núdza klope na čumáka[1] dvere —
Núdza, ten tyran zimných stiep sverepý. —

A čumákovi znikiaď pomoc — rata! — —
Na roháčov sa díva — díva svojich:
A tie jak triesky — snáď jich upír ssaje . . .
Krúti hlavou, hneď hladká jich — zas kľaje, —
A núka dušu čertu za kus zlata. —

U čumákov už dávno ztíchla pieseň,
Nečuť dumy viac čarovnej tam zvuky. — —
V jednom z' stánov znie — štenganie sklenice:
No horká vutka nevyjasní líce:
Zapíjaju veď len žiale — a tieseň! —

Digitized by Google

«Ho — hó! — čujete?» tu jeden ozve sa —
«U otca Besa[3] — čertoví[4] synovia!»
Vyletí pred stán, a hneď druhov volá,
Veď počul z dialky jak ručanie vola — —
«Ha! — nečujete — jak škripia kolesá?!«

A čuli všeci, — — a v klnutí storom
Sťaby na povel ústa zahrmely. — —
Už vidno jich pri bľadom lúny svitu . . .
Plieskanie bičov ozve sa tu i tu, — —
Vozy sradia sa — ľahli už táborom. —

A teraz ešte len nastal krik — zvada,
Čo čumákom sa niektorí zblížili. — —
I rozpínajú šedé svoje šaty . . .
Tu jeden z nich Moldavän fúzatý
Cely zkrehlý ku ohňu sa prikráda. —

Významne mrknú na seba čumáci,
A hosťa svojho dák čudno merajú. — —
Oheň mu vo tvár svetlo leje slabé
Čo bezo slova skrčí sa k pahrabe —
A v drevienku si uhlík bere vriaci. —

«Vykladaj niečo — vyzve ten oného —
Jakby «tohoto» tu ani nebolo.» — —
A vravia radom — a divno, nedriemu. —
Skončili všeci . . . Tu jeden k prišlému:
«Na tebe rad, vrav — znáš-li čo múdreho!«

Digitized by Google

Tu oslovený odkašle si málo,
A v ústach si zas drevienku popraví;
Sníme čiapku a kloní sa dokola, —
Čo vraveť bude že pravda to holá —
A začne — ticho jak mrtvé nastalo:

«Znáte kde je Prut!» — „Jak by nie!“
Slavne doložili.
«Nuž tam Hryhoz[5] a Dymetry
Svorne spolu žili. —

Neboli oni bratia, no
Priatelia jak treba,
Že s každou sa podelili
Omrvinkou chleba. —

A boli vám to hajdaje[6] jak
Bukovinské duby . . .
Na Dymetra bár jaký vlk
Darmo ceril zuby! —

Raz, — jak dnes mám to v pamäti . . .
Zdúpli strachom všeci;
Keď vám dovlečie jedneho —
Jak jahňa na pleci. —

A Hryhoz! — bol to parobok
Veru jak sa sluší, —
Ten divé hrebce zo staje
Ťahal vám za uši!

Digitized by Google

A bolo tým dva svety žiť! —
Čo bieda — neznali, —
Len vtáčie mlieko ešte, — a
Všetko — všetko mali! —

A predsa stará Sandrycha
Dymetrovi radí:
«No — no, pozor syn môj, štrež vždy
Multanskej sa zrady!» . . .

Veštila z hrachu, vzdychala,
Kde sa vám len pohla, —
No hroziace mu nešťastie,
Zažehnať nemohla. —

A tento sa jej vždy len smial —
Nedbal na povery:
Veď v česť pobratima svojho
Tak pevne on verí!»

A tu Moldaván po prestávke malej
Zmraští čelo, — však jak by sa spamätal —
Zrie na drevienku, hľadá uhlík — hrabe
Vo vyhaslej už odpoly pahrabe,
Stlačí ho nechtom — a počne zas ďalej:

«A v tej osade žila i
Mať siroty Máni,
Milej, krásnej, že nebolo
Jej ver žiadnej hany! —

Digitized by Google

Ba bolo vám to za diovča —
Len z mlieka a krvy, —
Oko sťa tá Prutu voda —
A nad ním tie brvy!

Čierne jak dve pijavice,
A líčka jak zora . . .
Ten nos! — — ach bola že krásna —
Tak krásna — potvora!

I jej mať kedysi mala, —
Mohla robiť zbytok, —
Lež bojár po jeho smrti
Pobral jej dobytok. —

A sotva že prežehnala
Mrtvolu mužovu,
Ten ukrutník i z chalupi
Vyhnal biednu vdovu!

Čo teraz? — nikde pokoja —
Jako tôňa chodí . . .
Tu vam zmizla jak by hodil
Len kameň do vody. —

Už ľudia vraveli, že sa
Zmárnila od žiaľu, —
Bo videli — vraj — na Prute
Jako Máňu malú.

Digitized by Google

A čo k tomu dokladaly
Zas jazyky plané! — —
Až tak konečne pomali
Zabudol svet na ne. —

Tu, bolo to o pražníku? —
Stal sa ruch nemalý,
Keď stratená dcéra a mať
Zrazu z mrtvých staly. —

A bolo vám to híkania —
Kol nich ľudu davy, —
Baby hútaly — jak to je? —
Že idú z Moldavy! —

No boly tu . . . A jak Hryhoz
Driečnu Máňu zočil,
Hneď každému parobkovi
Cestu k nej zaskočil. —

A striehol si vám ju ozaj
Jak zorničku v oku,
A jak víškal, keď tak v tanci
Vinul si ju k boku! —

A dával radom nalievať —
A častoval všade,
Len aby mu tak žiadon z nich
Nebol na závade.

Digitized by Google

Tak pomali minul pražník —
Po pražníku týdne,
A cit v srdci Hryhozovom
Ku Máni nestydne.

Ba divno! — čím viac parobkov
Mu za ňu klnulo,
Tým viac ho zlatou retiazkou
Ku nej to prikulo!

Kým Dymetry chladné noci
S koňma v stepi trávil:
Dotedy Hryhoz blažený
Len s Máňou sa bavil.

Raz tiež prišiel už nad ránom —
Díva sa do dialy,
A zdá sa mu že dáky kúr
Ku nemu sa valí.

Lež nemohúc to rozoznať,
Čakal za svitaním . . .
Tu zrazu pricválal bojár, —
Cigáň Arnant za ním. —

Tretí — kýs' «Lach szlachcionko» [8] —
Jako čriedu zočil, —
Rovno i s tyma dvoma hneď
Ku koňom zabočil. —

Digitized by Google

A keď tak už s vyberaním
Bol ten Lach hotový,
Tu bojára — jak sa sluší —
Za cenu osloví. —

A bolo vám to jednania
Plieskania na dlane, —
Až za opasok dukátov
Vyčítal mu za ne.

Bojár shrabal kopy zlata, —
Hrdo si zastane,
A káže, že Hryhoz odviesť
Má stádo predané.

Ten zbľadnul — a chcel čosi riecť:
Tu bojár tvár zmračí,
A v oko Hryhozovo sa
Bôlna slza tlačí. —

«Nejdem, čo hromy tĺcť budú!»
Rečie Dymetrovi, — —
Tu tento tlumeným hlasom
Takto k nemu sloví:

«Viem — viem dobre, Hryhoz môj, čo
Tvoju dušu straší, —
No znáš, že pop bez bojára
Ťa nesosobáši.» —

Digitized by Google

«I to znáš, čo s takým robí,
Čo sa ho neľaká, — —
Keď nič inšie, nuž dá strestať
Ťa jako tuláka.» —

«Neháš službu? — dá ťa na súd, —
A ten jemu verí:
No a potom beda Máni —
Beda jej materi!»

Moldaväu vzdychnul — snáď nad tým chuďasom,
A v očach zdá sa že mu slzy hraly . . .
Vytiahne mešec — na lulku [9] s' pripáli,
A počne zase chvejúcim sa hlasom:

«A dal si rieknuť, — no ťažko
Mu s milou sa lúčiť, — —
Ťažko bolo komu zvyknul
Odvykať sa učiť! —

Celú noc sedel u Máni, —
Tá nešla mu z šije,
A plakala, že to vari
Ani nepreží je. —

Zaprísahala sa mu, že
Až sám sa jej zdesil. —
A keď svätený znak od nej
Na krk si povesil —

Digitized by Google

Zbožne poľúbil matku-zem,
Žehnal pobratima —
Šiel. — Tí dvaja pohli stádo
I pobral sa s nima. —

Šli — šli . . . Každý deň zdal sa mu
Jako večnosť celá,
A čo diaľ cítil jak vláda
Uchodí mu z tela. —

I klakne pred Lacha, že už
Ďalej nevydrží,
Lež biedny za prosbu svoju
Len huby utrží. —

A storáz v slzách zúfalých
Oči svoje stopil, —
A už i cigáň Arnant len
Žart z neho si tropil! —

Tak minulo týdňov sedem,
Lach vstúpil do seba,
Bo mu i tak chorý Hryhoz
Nebol viacej treba. —

Prepustil ho, — ten neveril
Ani svojmu sluchu . . .
Okrial, jak keď slnce zhreje
Najar zkrehlú muchu. —

Digitized by Google

A nerozmýšľal sa dlho,
Letel zpät dňom — nocou,
Bo aspoň za týdeň chcel byť
Pri nej silou — mocou.

Nevedel on kade kráča —
Chodníka žiadneho,
Sprievodčí boly mu hviezdy
A zas láska jeho. —

Tak šiel toto už noc ôsmu,
Vraník už napadá, —
A jeho oko vždy ešte
Darmo kureň [10] hľadá. —

Konečne vzdychnul si — vidí
Kobylňu zdeľaka,
A nevedomky čohosi
Dák v duchu sa ľaká. —

A pobáda koňa k behu,
A len napred súri, —
Prišiel až ta — a z kobylne
Už len holé múry. —

Pobratima kde nič — tu nič, —
A hneď čosi vetrí . . .
Volá, — lež neozýva sa mu
Odnikiaľ Dymetry. —

Digitized by Google

Tak sklamaný bral sa ďalej —
Tu kôň skočí stranou —
Jak nad hlavou zašuchotá
Mu kŕdel havranov. —

Trikráť odpľuval si Hryhoz,
A po chvíľke malej
Prišiel na kríž, — prežehnal sa,
A zas išiel ďalej. —

Tak prišiel až do dediny, —
Tma bola jak v rohu, —
I dúmal v ktorú stranu včil, —
A vzdychnul si k Bohu. —

Cesta širokou ulicou
Vo dve ide strany . . .
Na ľavo k jeho materi,
V pravo vedie — k Máni. —

Šiel touto, — vníde do dvora,
V okienku sa svieti;
Hneď uviazal koňa k plotu,
A rovno ta letí. —

Tu jak by vám hrom uderil
Doň z jasného neba,
Keď zrel Dymetra a Máňu
Sedeť vedľa seba. —

Digitized by Google

Stál jak stĺp, no keď toho už
Bolo mu len veľa,
Ozval sa tíško: «Máňa!» — tá
Zkríkla a omdlela. —

Dymetry skočil a zreval
Jako šelma dravá, — —
V tom buchlo čos', — a ostatné
Zakryla noc tmavá.» —

Širokou zotrel dlaňou Multan slzu z oka —
A k úsmevu sa zsinalé rty nutia. —
A v desnom tom úsmeve zdá sa že hlboká
Spočíva tajnosť, — tajnosť duše mrtvej
Bez pamiatky a bez zapomenutia! —

«Nuž a Dymetry a Máňa —
Tí kam sa podeli?» —
«Hm!» — vzdychnul si — a počne zas
Premenený celý:

«Sotva že — čo sa to stalo —
Hodina minula,
Krásna katanka [11]) na dole
Po Prute plynula. —

A rybáry ju zočili,
A postriehli na ňu, —
Vytiahli ju a s ňou — čujte —
Mrtvú krásnu — Máňu! —

Digitized by Google

A v dedine strhnul sa lom —
Jakby bol deň súdny:
Na oprati visel Hryhoz
Na Máninej studni! —

Pochovali jich, — Multanka
Deti oplakala, —
Potom vysvätil pop studňu,
Baba zažehnala. —

Hryhoza hľadali, lež ten
Kto vie kam sa stratil, —
A odtedy ku materi
Viacej sa nevrátil.» —

„„Kto zná — mienili čumáci —
Kde jeho trup hnije! —
Alebo ho snáď vlk zožral —
A či vari žije?““

Na to Multan snímul čiapku —
Klonil sa dokola:
«Žije — vraví — a všetkých vás
Na svoj pohrab volá!» —

Čumák jeden krúti hlavou:
„„Na čo reč takáto? —
Sám čert nech tomu rozumie . . .!““ —
– «Aha!» druhí na to. —

Digitized by Google

OBSAH.

Str.

I.

Prolog 9
Slzy osudu 10
Dr. J. M. Hurbanovi 11
Môj žalm 16
Duma 17
Väzeň 19
Nad mohylou Villiama Pauliny-Tótha 24
Opustená 27
K Bohu 29
Osiralý hrob 31
Skon rozorvanca 32
Pohrab 37
Verní 41
Sirota 46
Povod červených ruží 48
Poetom XIX storočia 49
Moje piesne 52

II.

V roztúžení 57
Večerní spev 58
Znelky I 60
II 61
III 62
Túžba 63
Elegia 64

Digitized by Google

Str.
Moja láska 65
V pohnutí 66
Smútok 67
Labutia pieseň 68
Obraz 69
Na troskách lásky 70
Vzkaz 71
Tebe, ktorá znáš! 73
Na zašlý ráj 74
Znelka 75
K osudu 76
Piesne I 77
II 78
III 79

III.

Jela 84

IV.

Máňa 109

Chyby tlače.

Str.	11	r.	8 od spodu	miesto	ze = nezúfajme.
„	15	„	2 „ vrchu	„	Mčí = Mlčí.
„	18	„	5 „ „	„	doí = dol'.
„	20	„	11 „ „	„	šta = sťa.
„	25	„	11 „ „	„	Hój blažená — blažená = Hoj blažená — ach — blažená zem tá.
„	59	„	2 „ „	„	Po = To žiali . . . . .
„	76	„	6 od spodu	„	pozierať = požierať.
„	109	„	3 „ „	„	štenganie = štrnganie.
„	122	„	3 od vrchu	„	Na oprati visel Hryhoz = Tam zase visel Dymetry.

Digitized by Google

Digitized by Google

Knihtlačarňa Aloisa R. Lauermanna v Prahe.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google